

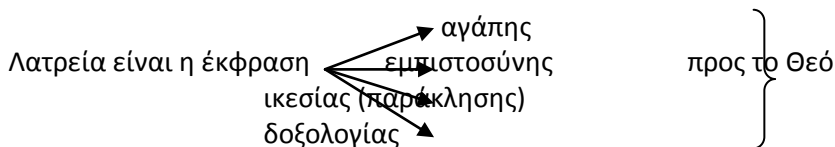
ΜΑΘΗΜΑ 2. † ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΣΤΟΧΟΙ: Οι μαθητές να...

1. Διατυπώνουν τον ορισμό της «λατρείας» και να εξηγούν το νόημα και το θεμέλιό της.
2. Εξηγούν τα χαρακτηριστικά της ορθόδοξης λατρείας.
3. Απαριθμούν τους βασικούς σταθμούς στην εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας.
4. Συνδέουν τη σημερινή μορφή λατρείας με εκείνη της αποστολικής και βυζαντινής περιόδου.

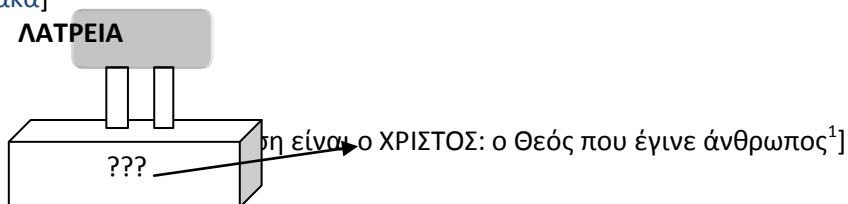
ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. Τι είναι η «λατρεία»; Τι εκφράζουμε στο Θεό με αυτήν;
[Περιμένουμε τις απαντήσεις των μαθητών και στη συνέχεια...:]
[Μοιράζουμε το φύλλο εργασίας]

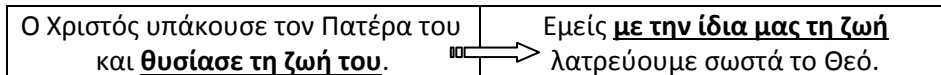

Με τη λατρεία ~~θυμιάσαμε~~ ^{θυμιάσαμε} την επικοινωνία που είχαμε με το Θεό πριν από την Πτώση ελπίζουμε ότι η επικοινωνία εκείνη θα ξαναέρθει μετά τη Δευτέρα Παρουσία.

2. Ποιο είναι το θεμέλιο της χριστιανικής λατρείας; Πού βασίζεται;
[Στον Πίνακα]

Με ποιον τρόπο ο Χριστός είναι η βάση της χριστιανικής λατρείας; *[Αφήνουμε τους μαθητές να απαντήσουν]*
[Εξηγούμε:]

3. Πώς λατρεύουμε το Θεό, **συλλογικά** ή **ατομικά**;
 - Και συλλογικά και ατομικά:
ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ, ως Εκκλησία, τελούμε **όλοι μαζί** τη λατρεία που μας παραδόθηκε (Μυστήρια, Ακολουθίες).
ΑΤΟΜΙΚΑ, ο κάθε πιστός χωριστά λατρεύει το Θεό με την προσευχή, το θυμίαμα, το άναμμα του καντηλιού κ. ά.

¹ βλ. μάθημα 3.

α) Χαρακτηριστικά της ορθόδοξης λατρείας:

[Γράφουμε στον πίνακα τις παρακάτω λέξεις-χαρακτηριστικά της λατρείας και ζητούμε από τους μαθητές να επιχειρήσουν να τις εξηγήσουν. Αν δυσκολεύονται, τους βοηθούμε ή/και συμπληρώνουμε.]

- **Μυσταγωγική**: μμεί τον πιστό (τον οδηγεί σε κάτι που δεν φαίνεται, «μυστήριο»)
- **Αναγωγική**: οδηγεί τον πιστό προς τα επάνω
- **Πνευματική**: γίνεται με το πνεύμα
- **Λογική**: στηρίζεται στη λογική
- **Ορθόδοξη**: στηρίζεται στην Παράδοση* και στους Αγίους

* **Παράδοση** είναι η αδιάσπαστη συνέχεια της πίστης της Εκκλησίας από την εποχή του Χριστού ως σήμερα:
 Χριστός ⇒ Απόστολοι(μαθητές) ⇒ μαθητές μαθητών ⇒ επίσκοποι ως σήμερα...

β) Ο χώρος τέλεσης της λατρείας²**Λέξεις:**

1. «ναός»: (< ναίω = κατοικώ): κατοικία (σπίτι) του Θεού
2. «εκκλησία» = σύναξη (συγκέντρωση) των χριστιανών

Ιστορία:

α) γίνονταν διωγμοί (οι ειδωλολάτρες κυνηγούσαν τους χριστιανούς)

1^{ος} – 4^{ος} αι.: Δεν υπήρχαν ναοί γιατί β) «Ο Θεός δεν κατοικεί σε χειροποίητους ναούς» (Πράξ 7, 48)

Άρα, πού λάτρευαν το Θεό οι χριστιανοί; [*Περιμένουμε τις απαντήσεις των μαθητών.*]

- Στις **οικίες**, δηλ. στα σπίτια («κατ' οίκον εκκλησία»), και
- Στις **κατακόμβες** και στα «μαρτύρια»*, όταν γίνονταν διωγμοί.

* **«Μαρτύρια»**: Τάφοι των μαρτύρων (αγίων) μέσα στις κατακόμβες. Πάνω απ' αυτούς συνήθως έχτιζαν έναν θόλο. Γ' αυτό πάντα βάζουμε λείψανα Αγίων στην Αγία Τράπεζα. Μας θυμίζουν ότι η Εκκλησία θεμελιώθηκε στο αίμα των μαρτύρων που έχυσαν για το Χριστό.

Μετά τον 4^ο αι.: Σταματούν οι διωγμοί. Οι χριστιανοί μπορούν πια να χτίζουν ναούς. Οι ναοί αγιάζονται (και σήμερα) με ειδική τελετή που ονομάζεται **«Εγκαίνια»**.

- Τι σχήμα έδωσαν οι χριστιανοί στους ναούς τους; [*Περιμένουμε τις απαντήσεις των μαθητών.*]
- Συνδύασαν το θόλο των μαρτυρίων με τετράγωνο κτίσμα ~~κατακόμβες~~ **τρούλο**.

γ) Βασικοί σταθμοί στην εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας

1. **33-70μ.Χ. : Αποστολική εποχή**: συνάξεις (=συγκεντρώσεις) των πρώτων χριστιανών. Ύμνοι.
2. Από το **313μ.Χ.** (Διάταγμα Μεδιολάνων – ανεξιθρησκία) **ως το 15^ο αι.** : οι χριστιανοί λάτρευαν ελεύθερα το Θεό: χτίζονται ναοί, γράφονται ευχές, ύμνοι.
 Σημαντικά λατρευτικά κέντρα: Ιεροσόλυμα, Κωνσταντινούπολη, Σικελία.
8^{ος}-9^{ος} αι. (περίοδος Εικονομαχίας): Οι ύμνοι και οι ακολουθίες πήραν τη σημερινή τους μορφή.
3. **Δουλεία** (αραβοκρατία, λατινοκρατία, τουρκοκρατία): Η λατρεία δεν είναι πια λαμπρή. Διατηρεί όμως την πίστη.
Τέλη 18^{ου} αι., Άγιο Όρος: οι Κολλυβάδες-ησυχαστές καθαρίζουν τη λατρεία από ξένα στοιχεία.

δ) Η σημερινή μορφή της λατρείας

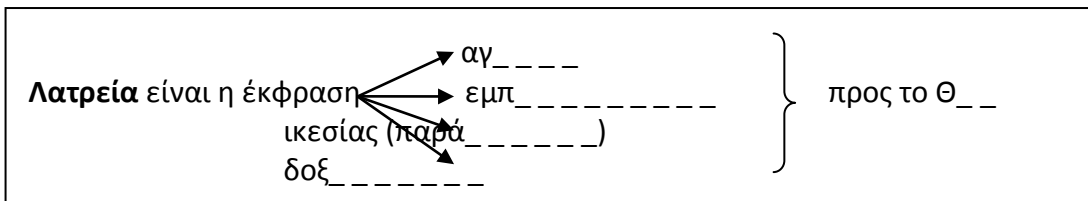
² Βιβλίο μαθητή Β΄ Λυκείου, μάθημα 13, σ. 117.

Η λατρεία σήμερα είναι η ίδια με εκείνη της εποχής των Αποστόλων και της βυζαντινής εποχής. Η βάση της είναι η Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου και του Ιωάννη του Χρυσόστομου.

ΜΑΘΗΜΑ 2. ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Τι είναι η «λατρεία»; Τι εκφράζουμε στο Θεό με αυτήν;

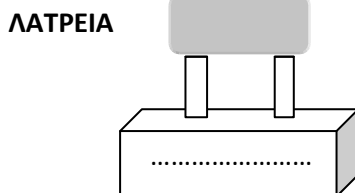

Συνεργαστείτε ανά θρανίο, βρείτε και εξηγήστε καθένα από τα παραπάνω 4 στοιχεία.

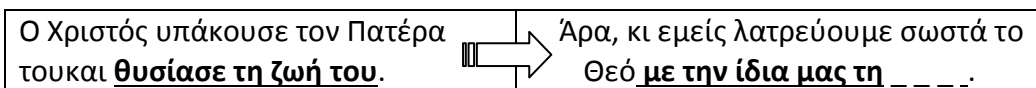
Με τη λατρεία → θυμόμαστε την επικοινωνία που είχαμε με το Θεό πριν από
 ελπίζουμε ότι η επικοινωνία εκείνη θα ξαναέρθει μετά τη

2. Ποιο είναι το θεμέλιο της χριστιανικής λατρείας; Πού βασίζεται;

Συμπληρώστε το σχέδιο:

3. Με ποιον τρόπο ο είναι η βάση της χριστιανικής λατρείας;

4. Πώς λατρεύουμε το Θεό, συλλογικά ή ατομικά;

- Και συλλογικά και ατομικά:

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ, ως Ε_ _ _ _ _ , τελούμε **όλοι μαζί** τη λατρεία που μας παραδόθηκε (Μυστήρια, Ακολουθίες).

ΑΤΟΜΙΚΑ, ο κάθε πιστός χωριστά λατρεύει το Θεό με την προσευχή, το θυμίαμα, το άναμμα του καντηλιού κ. ά.

α) Χαρακτηριστικά της ορθόδοξης λατρείας:

- **Μυσταγωγική**: μυεί τον πιστό (τον οδηγεί σε κάτι που δεν φ_ _ _ _ _ , «μυστήριο»)

- **Αναγωγική**: οδηγεί τον πιστό προς τα _____
- **Πνευματική**: γίνεται με το πν _____
- **Λογική**: στηρίζεται στη λ _____
- **Ορθόδοξη**: στηρίζεται στην Παράδοση* και στους Αγ _____

β) Ο χώρος τέλεσης της λατρείας

* **Παράδοση** είναι η αδιάσπαστη συνέχεια της πίστης της Εκκλησίας από την εποχή του Χριστού ως σήμερα:
 Χριστός \Rightarrow Απόστολοι(μαθητές) $\xRightarrow{\text{Άγιοι}}$ μαθητές μαθητών $\xRightarrow{\text{Άγιοι}}$ επίσκοποι ως σήμερα...

Λέξεις:

1. «ναός»: (< ναίω = κατοικώ): κατοικία (σπίτι) του Θεού
2. «εκκλησία» = σύναξη (συγκέντρωση) των χριστιανών

Ιστορία:

1^{ος} – 4^{ος} αι.:

Δεν υπήρχαν ναοί γιατί

α) γίνονταν διωγμοί (οι ειδωλολάτρες κυνηγούσαν τους χριστιανούς)

β) «Ο Θεός δεν κατοικεί σε χειροποίητους ναούς³» (Πράξ 7, 48)

Άρα, πού λάτρευαν το Θεό οι χριστιανοί;

- Στις **οικίες**, δηλ. στα σπίτια («κατ' οίκον εκκλησία»), και
- Στις **κατακόμβες** και στα «μαρτύρια»*, όταν γίνονταν διωγμοί.

* **«Μαρτύρια»**: Τάφοι των μαρτύρων (αγίων) μέσα στις κατακόμβες. Πάνω απ' αυτούς συνήθως έχτιζαν έναν θόλο. Γι' αυτό πάντα βάζουμε λείψανα Αγίων στην Αγία Τράπεζα. Μας θυμίζουν ότι η Εκκλησία θεμελιώθηκε στο αίμα των μαρτύρων.

Μετά τον 4^ο αι.:

Σταματούν οι διωγμοί. Οι χριστιανοί μπορούν πια να χτίζουν ναούς. Οι ναοί αγιάζονται (και σήμερα) με ειδική τελετή που ονομάζεται «Εγκαίνια».

- Τι σχήμα έδωσαν οι χριστιανοί στους ναούς τους;

Συνδύασαν το θόλο των μαρτυριών με τετράγωνο κτίσμα \Rightarrow ναοί με τρούλο.

γ) Βασικοί σταθμοί στην εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας

1. **33-70μ.Χ.** : Αποστολική εποχή: συνάξεις (=συγκεντρώσεις) των πρώτων χριστιανών. Ύμνοι.
2. Από το **313μ.Χ.** (Διάταγμα Μεδιολάνων – ανεξιθρησκία) **ως το 15^ο αι.** : οι χριστιανοί λάτρευαν ελεύθερα το Θεό: χτίζονται ναοί, γράφονται ευχές, ύμνοι.
 Σημαντικά λατρευτικά κέντρα: Ιεροσόλυμα, Κωνσταντινούπολη, Σικελία.
8^{ος}-9^{ος} αι. (περίοδος Εικονομαχίας): Οι ύμνοι και οι ακολουθίες πήραν τη σημερινή τους μορφή.
3. **Δουλεία** (αραβοκρατία, λατινοκρατία, τουρκοκρατία): Η λατρεία δεν είναι πια λαμπρή. Διατηρεί όμως την πίστη.
Τέλη 18^{ου} αι., Άγιο Όρος: οι Κολλυβάδες-ησυχαστές καθαρίζουν τη λατρεία από ξένα στοιχεία.

³ Αυτό σημαίνει ότι ο πιστός μπορεί να επικοινωνήσει με το Θεό παντού, σε οποιοδήποτε χώρο. Στο ναό, απλώς, ο πιστός μπορεί πιο εύκολα να συνδεθεί μαζί Του.

δ) Η σημερινή μορφή της λατρείας

Η λατρεία σήμερα είναι η ίδια με εκείνη της εποχής των Αποστόλων και της βυζαντινής εποχής. Η βάση της είναι η Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου και του Ιωάννη του Χρυσοστόμου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (από την Τράπεζα Θεμάτων):**1. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΩΣΤΟΥ-ΛΑΘΟΥΣ**

	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ):
1.	Η λατρεία της Εκκλησίας σήμερα είναι άσχετη με εκείνη της αποστολικής εποχής.	
2.	Η πρώτη χριστιανική κοινότητα σχηματίστηκε στην Αντιόχεια.	
3.	Η σημερινή λατρεία της Εκκλησίας είναι απολύτως διαφορετική από αυτή της βυζαντινής εποχής.	
4.	Η χριστιανική λατρεία θεμελιώθηκε κατά την αποστολική εποχή.	
5.	Μετά το διάταγμα των Μεδιολάνων άρχισε η ανάπτυξη της χριστιανικής λατρείας.	
6.	Ο μοναδικός αρχιτεκτονικός ρυθμός που ταιριάζει σε χριστιανικό ναό είναι τα μαρτύρια.	
7.	Ο ναός είναι ο μοναδικός τόπος όπου μπορεί κανείς με σιγουριά να συναντήσει τον Θεό και να εισακουστεί.	
8.	Ο τόπος τέλεσης της λατρείας ονομάζεται, εκτός από ναός, και Εκκλησία, επειδή εκεί γίνεται η σύναξη της χριστιανικής κοινότητας.	
9.	Ο χώρος τέλεσης της λατρείας ονομάζεται βωμός, διότι σ' αυτόν «κατοικεί» ο Θεός.	
10.	Οι πρώτοι μεγάλοι ναοί κτίστηκαν αμέσως μετά από την εποχή των Αποστόλων.	
11.	Οι πρώτοι χριστιανοί έκτιζαν εκκλησίες, επειδή πίστευαν ότι ο Θεός κατοικεί σε χειροποίητους ναούς.	
12.	Οι χριστιανοί επιτρέπεται να εισέρχονται στους ναούς μόνο όταν τελείται μυστήριο.	
13.	Οι χριστιανοί των πρώτων αιώνων, συχνά τελούσαν τη Θεία Ευχαριστία πάνω στους τάφους των μαρτύρων.	
14.	Σε περιόδους διωγμών συχνά η λατρεία ετελείτο σε κατακόμβες και τάφους μαρτύρων.	
15.	Στη βυζαντινή περίοδο, σπουδαία κέντρα λειτουργικής ανάπτυξης υπήρξαν τα Ιεροσόλυμα, η Κωνσταντινούπολη και η Σικελία.	
16.	Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας το Άγιο Όρος διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο για την ανανέωση της λατρείας	
17.	Στον ναό ο πιστός διευκολύνεται να ενωθεί καλύτερα με τον Θεό.	
18.	Τα «μαρτύρια» ήταν κατασκευές με θόλο πάνω από τους τάφους των μαρτύρων.	

2. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

1. Η λατρεία στην Ορθόδοξη Εκκλησία
 - α. είναι ίδια με την αποστολική και τη βυζαντινή περίοδο
 - β. παγιώθηκε κατά την εποχή της τουρκοκρατίας
 - γ. δεν έχει σχέση με τη λατρεία της αποστολικής εποχής
2. Από τα πρώτα χρόνια, η Εκκλησία γνώρισε
 - α. την αποδοχή από την επίσημη κρατική εξουσία
 - β. τη θετική στάση των ειδωλολατρών
 - γ. αντιδράσεις, διωγμούς και μάρτυρες
3. Η λατρεία της Εκκλησίας είναι λογική διότι
 - α. στηρίζεται στη φιλοσοφία των Ελλήνων
 - β. ο άνθρωπος πλησιάζει τον Θεό ως λογικό ον
 - γ. χρησιμοποιεί τον προφορικό λόγο

4. Η λατρεία της Εκκλησίας είναι μυσταγωγική γιατί
 - α. στηρίζεται σε μυστηριακές τελετές
 - β. «μυεί» τον πιστό στη λατρεία του αληθινού Θεού
 - γ. είναι ακατανόητη και μυστηριώδης
5. Η λατρεία της Εκκλησίας είναι ορθόδοξη διότι
 - α. θεμελιώνεται στην παράδοση και την πίστη των αγίων
 - β. υπάρχει μόνον στην ελληνική ορθόδοξη Εκκλησία
 - γ. αποκρύπτει την αληθινή πίστη των ανθρώπων
6. Η λατρεία της Εκκλησίας χαρακτηρίζεται ως ορθόδοξη επειδή
 - α. εκδηλώνεται με ορθό φιλοσοφικό τρόπο
 - β. εκφράζει σωστές απόψεις
 - γ. θεμελιώνεται στην παράδοση και την πίστη των αγίων
7. Η παράδοση να τοποθετούνται λείψανα μαρτύρων κάτω από την Αγία Τράπεζα
 - α. φανερώνει σεβασμό προς την Αγία Τράπεζα
 - β. παραπέμπει στους τάφους των μαρτύρων
 - γ. οφείλεται στη μυστική κρύπτη που υπάρχει εκεί
8. Η σύναξη της χριστιανικής κοινότητας ονομάζεται
 - α. συναγωγή
 - β. σύνοδος
 - γ. εκκλησία
9. Κατά τη διάρκεια των διωγμών οι χριστιανοί τελούσαν τη λατρεία...
 - α. στις κατακόμβες και στους τάφους των μαρτύρων
 - β. στους ναούς
 - γ. σε σπίτια πλουσίων χριστιανών
10. Ο χώρος τέλεσης της χριστιανικής λατρείας ονομάστηκε ναός ...
 - α. δηλαδή, «κατοικία» του Θεού
 - β. από τη λέξη «ναυς», δηλαδή, καράβι
 - γ. από τη λέξη «νάρθηκας», δηλαδή τον γνωστό πρόναο
11. Ο χώρος τέλεσης της χριστιανικής λατρείας ονομάστηκε ναός
 - α. από τη λέξη ναυς, που σημαίνει καράβι
 - β. από το ρήμα ναίω, που σημαίνει κατοικώ
 - γ. από τη λέξη νέος, γιατί ήταν κάτι καινούριο
12. Στα χρόνια των διωγμών, «μαρτύρια» ονομάζονταν
 - α. οι τάφοι των μαρτύρων
 - β. ο χώρος ανάκρισης των χριστιανών στα δικαστήρια
 - γ. οι αποφάσεις των δικαστηρίων εναντίον χριστιανών
13. Στις Ορθόδοξες εκκλησίες τοποθετούνται λείψανα αγίων κάτω από την Αγία Τράπεζα.
 - α. για να προστατευθούν από πιθανή καταστροφή
 - β. ως δείγμα σεβασμού προς στους αγίους
 - γ. για να θυμίζουν πως η Εκκλησία θεμελιώθηκε στο αίμα των μαρτύρων
14. Στους μεγάλους διωγμούς πολλές φορές η λατρεία τελούνταν
 - α. σε ειδωλολατρικούς ναούς
 - β. σε συναγωγές
 - γ. σε κατακόμβες
15. Την περίοδο των διωγμών η Εκκλησία λατρεύει τον Θεό
 - α. σε ναούς
 - β. σε κατακόμβες
 - γ. σε δημόσιους χώρους
16. Το 313 μ.Χ., με το «διάταγμα των Μεδιολάνων»
 - α. έληξε η Εικονομαχία
 - β. άρχισε η ανάπτυξη της χριστιανικής λατρείας

γ. οριστικοποιήθηκε η μορφή των ακολουθιών και των ύμνων

3. ΕΡΩΤΗΣΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ με ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ

Επιλέξτε τη σωστή απάντηση και δικαιολογήστε σύντομα την επιλογή σας.

1. Οι πρώτοι χριστιανοί δεν έκτιζαν ναούς
 - α. επειδή δεν διέθεταν τους κατάλληλους χώρους και υλικά
 - β. λόγω των διωγμών και της πεποίθησης ότι ο Θεός δεν κατοικεί σε χειροποίητους ναούς
 - γ. αποκλειστικά και μόνο εξαιτίας των διωγμών
2. Ο χώρος τέλεσης της χριστιανικής λατρείας ονομάζεται
 - α. ιερός ναός
 - β. οίκος συνάξεως
 - γ. «κατ' οίκον εκκλησία»

4. ΑΣΚΗΣΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΚΕΝΩΝ

Συμπληρώστε τα κενά του παρακάτω κειμένου επιλέγοντας τη σωστή λέξη από αυτές που βρίσκονται στην παρένθεση κάτω από το κείμενο.

«Θεμέλιο της χριστιανικής λατρείας είναι ο _____ Λόγος του Θεού, ο οποίος με την άκρα του υπακοή και την τέλεια _____ Του, έδειξε ότι λατρεία είναι η ορθή _____ του Θεού που τελείται όχι μόνο με τυπικές _____ αλλά κυρίως με τη _____ των χριστιανών».

(σαρκωμένος / ιεροτελεστίες / θυσία / δοξολογία / ζωή)

5. ΕΡΩΤΗΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (για το σπίτι)

1. Η αληθινή θρησκεία δεν έχει ναούς, δεν έχει τίποτα δικό της γιατί είναι όλα δικά της» (Γιάννης Τσαρούχης). Να σχολιάσετε ελεύθερα αυτή την άποψη.
2. «Ο Χριστιανισμός απέρριψε την έννοια του ναού, ως κατοικία του Θεού, καθώς και τα θυσιαστήρια, τις θυσίες και ότι άλλο υπήρχε στις θρησκείες εκείνες και ήταν αντίθετο με τη χριστιανική διδασκαλία. Βεβαίως όρισε συγκεκριμένους τόπους συνάντησης των πιστών, τους οποίους καταχρηστικά τους ονόμασε ναούς. Όμως σε καμιά περίπτωση δεν θεώρησε ότι αυτοί είναι κατοικία του Θεού, αλλά χώροι που συνάζεται και στεγάζεται η Εκκλησία, το σύνολο των πιστών... Ο ίδιος ο Χριστός διαβεβαίωσε πως όπου "δύο ή τρεις συνηγμένοι εις το εμόν όνομα, εκεί ειμί εν μέσω αυτών" (όπου είναι δύο ή τρεις συναγμένοι στο όνομά μου, εκεί βρίσκομαι ανάμεσά τους) (Ματθ.18, 20). Αυτό σημαίνει πως η παρουσία του Κυρίου στον ναό που συνάζεται η Εκκλησία είναι πραγματική, η ιερότητα του χώρου είναι δεδομένη και η σπουδαιότητά του μεγάλη». Στηριζόμενοι στο παραπάνω κείμενο, να εντοπίσετε και να σχολιάσετε τα στοιχεία που εξηγούν την ύπαρξη ναών-εκκλησιών στον Χριστιανισμό.
3. Η ιστορία του Χριστιανισμού φανερώνει ότι η λατρεία της Εκκλησίας εξελίχθηκε και αναπτύχθηκε. Στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους, οι χριστιανοί συγκεντρώνονταν σε κάποια οικία. Σε περιόδους διωγμών, πολλές φορές η λατρεία γινόταν στις κατακόμβες. Μετά το διάταγμα των Μεδιολάνων, κτίστηκαν ναοί ελεύθερα. Να εξηγήσετε πώς οι ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες, σε διάφορες εποχές, επηρέασαν την ανάπτυξη της λατρείας.

6. ΑΣΚΗΣΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ

Βάλτε στη σωστή χρονική σειρά τις παρακάτω φράσεις:

						Απαντήσεις (μόνο τους αριθμούς)
1.	1. Εποχή ακμής και άνθησης (4ος-7ος αι.).	2. Περίοδος δουλείας (αραβοκρατία, λατινοκρατία, τουρκοκρατία).	3. Από την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους (19ος αι.) μέχρι σήμερα.	4. Περίοδος Εικονομαχίας.	5. Αποστολική εποχή(33-70 μ.Χ.).	
2.	1. Οι χριστιανοί, μετά το «διάταγμα των Μεδιολάνων» άρχισαν να κτίζουν ελεύθερα ναούς.	2. Κατά τη διάρκεια των διωγμών, η λατρεία τελούνταν στις κατακόμβες και τους τάφους των μαρτύρων.	3. Η περίοδος της Εικονομαχίας ήταν γόνιμη εποχή για την εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας.	4. Η πρώτη χριστιανική κοινότητα, στα Ιεροσόλυμα, τελούσε τη λατρεία σε σπίτια.	5. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, η λατρεία χάνει τη λαμπρότητά της, όχι όμως και το περιεχόμενό της.	
3.	1. Περίοδος δουλείας σε Άραβες, Λατίνους και Τούρκους.	2. Περίοδος από την ανεξαρτησία του Ελληνικού κράτους και μέχρι σήμερα.	3. Αποστολική εποχή.	4. Εποχή της ανάπτυξης, ακμής και άνθησης της λατρείας με το τέλος των διωγμών.	5. Περίοδος της Εικονομαχίας.	